ДО 80-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ КАНДИДАТА БІОЛОГІЧНИХ НАУК АНДРІЯ ПЕТРОВИЧА КРУГЛЯКА

УДК 636.082.2/4:001.8Кругляк
DOI: https://doi.org//10.31073/abg.62.02

АНДРІЙ ПЕТРОВИЧ КРУГЛЯК – ВІДОМИЙ ВЧЕНИЙ І ПРАКТИК В ГАЛУЗІ СЕЛЕКЦІЇ ТА ВІДТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

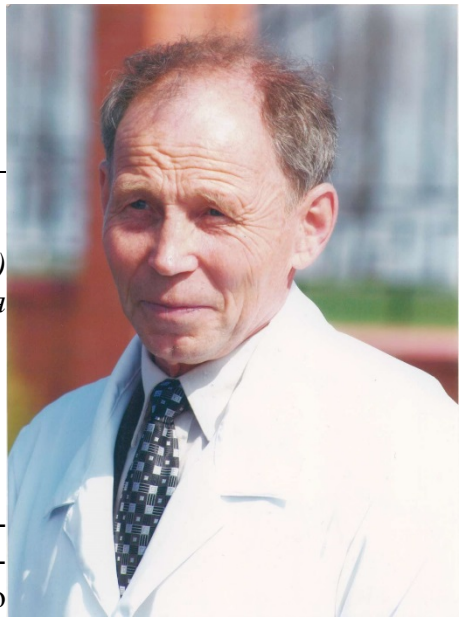

М. В. ГЛАДІЙ[1], С. І. КОВТУН[2], М. Г. ПОРХУН[2]
[1]Національна академія аграрних наук України (Київ, Україна)
[2]Інститут розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН (Чубинське, Україна)
https://orcid.org/0000-0001-5506-7139 – М. В. Гладій
https://orcid.org/0000-0002-5492-882X – С. І. Ковтун
https://orcid.org/0000-0002-7198-0427 – М. Г. Порхун
kovtun_si@i.u

Відомому вченому, провідному науковому співробітнику відділу селекції великої рогатої худоби Інституту розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН Андрію Петровичу Кругляку 20 грудня 2021 року виповниться 80 років. Народився ювіляр в селі Купчинці Іллінецького району Вінницької області в сім'ї селян. У 1962 році закінчив Іллінецький сільськогосподарський технікум, працював зоотехніком-завідувачем ферми великої рогатої худоби Кам'яногірського цукрового комбінату Іллінецького району Вінницької області.

Після служби в лавах Радянської армії навчався в Українській сільськогосподарській академії: 1965–1970 роки – студент зоотехнічного факультету, 1970–1972 рр. – стажер кафедри розведення сільськогосподарських тварин, де працював під керівництвом професорів І. В. Смирнова та М. А. Кравченка, 1972–1974 рр. – аспірант Української сільськогосподарської академії.

У 1974 році захистив кандидатську дисертацію «Возрастные особенности воспроизводительной способности быков в связи с типами высшей нервной деятельности» зі спеціальності 06.02.01 – розведення і селекція сільськогосподарських тварин. Вчене звання старшого наукового співробітника присуджено у 1980 році.

1974–1976 рр. – старший науковий співробітник Центральної дослідної станції з штучного осіменіння сільськогосподарських тварин. Із 1976 року наукова діяльність А. П. Кругляка пов'язана з Українським науково-дослідним інститутом розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби (нині Інститут розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН), де він займає посади старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії відтворення сільськогосподарських тварин, а з 1996 року – лабораторії розведення червоно-рябої худоби та генофонду порід (нині відділ селекції великої рогатої худоби).

Пошуки науковця спрямовані на подальший розвиток породотворного процесу через ефективне використання кращого світового генофонду та препотентних плідників вітчизняних порід, удосконалення методів біотехнології відтворення сільськогосподарських тварин та збереження генетичних ресурсів сільськогосподарських тварин.

© М. В. ГЛАДІЙ, С. І. КОВТУН, М. Г. ПОРХУН, 2021

З ініціативи А. П. Кругляка в 1975 році, як основу прискореного виведення вітчизняних молочних і м'ясних порід, технологічного і організаційного методу збереження і раціонального використання локальних і зникаючих вітчизняних порід, було створено Банк генетичних ресурсів великої рогатої худоби при Українському науково-дослідному інституті розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби (м. Бровари), у якому було зосереджено генетичний матеріал видатних бугаїв 50 порід і порідних поєднань світу. Функціонування цього банку забезпечило прискорене виведення молочних і м'ясних порід великої рогатої худоби в Україні через ефективне використання кращого світового генофонду спеціалізованих порід на всіх поліпшуваних породах країни в цілому і збереження генофонду локальних сірої української та білоголової української порід.

Завдячуючи прискореній реалізації наукових розробок науковців інституту в селекції із використанням генетичного матеріалу генофондного банку, за особистим поданням А. П. Кругляка, банку генетичних ресурсів було присвоєно статус Національного надбання (розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 р. № 472-р.).

За погодженням НААН та Міністерства аграрної політики України у 2003–2007 рр. А. П. Кругляк очолював селекційний центр «Генетичні ресурси». За його безпосередньої участі побудовано й організовано роботу кращого в Європі селекційно-технологічного центру в скотарстві, робота якого спрямована на удосконалення молочних і м'ясних порід.

Із 2007 по 2011 рр. він працював провідним науковим співробітником Національного університету біоресурсів і природокористування України, а з 2014 р. і понині – провідний науковий співробітник відділу селекції великої рогатої худоби Інституту розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН.

Андрій Петрович є співавтором першої вітчизняної спеціалізованої молочної породи – української червоно-рябої молочної, її центрального, прикарпатського внутрішньопородних, київського та буковинського заводських типів і 10 заводських ліній.

Молочна продуктивність корів активної частини популяції за 305 днів останньої закінченої лактації за 2020 рік становила 7174 кг, а у 12 кращих стадах – 10,0–12,0 тис. кг., що відповідає рівню продуктивності корів у найбільш розвинутих країнах світу. Впродовж останніх 10 років творчий колектив Інституту розведення і генетики імені М.В.Зубця НААН та спеціалістів тваринництва дослідних господарств НААН ДП «Христинівське», «Нива», «Гонтарівка», племінних заводів ПП «Агроекологія», ТОВ «Крок-Укрзалізбуд», СТОВ «Колос», «Богданівське», племінних підприємств ТОВ «Генетичні ресурси», ТОВ «Українська генетична компанія», ВАТ «Полтаваплемсервіс» та ПрАТ НВО «Прогрес» під науково-методичним керівництвом Андрія Петровича працює над виведенням нової високопродуктивної білково жирномолочної лінії Лідера 1926780 в українській червоно-рябій молочній породі, яка наразі затверджена Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства (наказ № 2121 від 06.01.2021 р.) як селекційне досягнення у тваринництві.

Підготував ряд оригінальних робіт із питань біотехнології відтворення великої рогатої худоби: є співавтором рекомендацій з вирощування, використання та оцінки бугаїв в умовах комплексів, інструкцій з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід та штучного осіменіння сільськогосподарських тварин, розробив метод двоступеневого розморожування сперми, тривалого зберігання розмороженої сперми бугаїв та нативної – кнурів за плюсових температур із застосуванням методу гіпобіозу, розробив та впровадив в Інституті рибного господарства НААН спосіб заморожування сперми риб.

Науковий доробок А. П. Кругляка налічує понад 370 публікацій, серед яких монографії, програми з питань виведення нових порід і типів, відтворення сільськогосподарських тварин та збереження генофонду порід, каталоги, державні книги племінних тварин великої рогатої худоби, статті в збірниках і періодичних виданнях, тези доповідей та ін. Наукові здобутки захищені 17 авторськими свідоцтвами та патентами.

Андрій Петрович є співвиконавцем міжнародних проектів із селекції та відтворення тварин, що виконувалися спільно з ученими та практиками Канади, США, Швейцарії, Польщі.

А. П. Кругляк тривалий час був членом науково-технічної ради Міністерства аграрної політики України та вченої ради Інституту розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН, членом редакційної колегії наукового збірника «Розведення і генетика тварин» (1991–2006).

За керівництва А. П. Кругляка підготовлено 4 кандидати сільськогосподарських наук, 16 дипломників зоотехнічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України та понад 2000 спеціалістів тваринництва. Протягом останніх 40 років він читає курс лекцій із селекції та біотехнології відтворення сільськогосподарських тварин в Школі підвищення кваліфікації спеціалістів тваринництва (м. Бровари).

За розроблення методів та виведення української червоно-рябої молочної породи А. П. Кругляка в 1993 році відзначено Державною премією України в галузі науки і техніки.

Рішенням Президії Національної академії аграрних наук України А. П. Кругляк нагороджений пам'ятною ювілейною медаллю «100 років Національній академії аграрних наук України». Президія Національної академії аграрних наук України та колектив Інституту розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН щиро вітають шановного Андрія Петровича і бажають йому міцного здоров'я, творчого довголіття та подальших успіхів на науковій ниві!

Одержано редколегією 18.10.2021 р.
Прийнято до друку 20.10.2021 р.